

ליל שבת קודש פרשת ויצא ה'תשס"ד

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' נ"ד המדבר מזכרון בעלמא דאתי ומכח המדמה, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על תמצית דברי רביז"ל בתורה זו), כי צריכין לשמור את הזכרון שלא יפול לשכחה, בחינת מיתת הלב, ועיקר הזכרון הוא לזכור תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעת חס ושלום שאין עולם אלא אחד וכו', וכך ראוי להיות מנהג יראי ה', תיכף בבוקר בהקיצו, קודם שיתחיל שום דבר, יזכור מיד בעלמא דאתי וכו', וכדי לשמור הזכרון צריך לשמור את עצמו שלא יפול לבחינת רע עין, לבחינת מיתת הלב וכו', וצריך לשמור את העין מכח המדמה, ואפילו מי שהוא טוב עין צריך לשמור מזה וכו', והכח המדמה בא על ידי לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הבהמיות, כי גם הבהמה יש לה זה הכח המדמה, והמוציא דיבה הוא נופל לבהמיות וכו', והחלום הוא בחינת כח המדמה וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה עיקר כח הזכרון, שיהיה נקרא בשם זכרון באמת, הוא רק לזכור בעלמא דאתי, היינו לזכור בו יתברך, ולזכור תמיד שיש עוד עולם, והעולם הזה הוא רק כפרוזדור בפני העולם הבא, כי לזכור מעניני גשמיות עולם הזה והבליו אינו מכונה בשם זכרון כלל, רק הוא בחינת מיתת הלב, שאדם שכח לגמרי מתכליתו הנצחי חס ושלום, ואיך שצריך להכין עצמו על חיים נצחיים של עולם הבא, כי כל העולם הזה אינו עולה כהרף עין כנגד חיי עולם הבא, כי ימי שנותינו בהם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה, וכולם גז חיש ונעופה, וכמו שאומר רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ס"א), שכל השבעים שנה הם רק כמו רבע שעה, עיין שם, ולעומת זה חיי עולם הבא הם חיים נצחיים בלתי מופסקים, כי נצח פירושו לעולם ועד, נמצא שלזכור דבר מחיי עולם הזה, אינו נקרא בשם זכרון כלל, רק העיקר לזכור בעלמא דאתי, שיש עוד עולם, ועלינו להכין עצמינו בכל עת ורגע אליה, ולא נטעה את עצמינו כלל לעשות ישות ומציאות מעולם הזה, ולכן כך צריך להיות מנהג יראי ה', שמיד בקומו בבוקר יזכור בעלמא דאתי, ויאמר "מודה אני

לפניך וכו' בכוונת הלב, שיודה לשמו יתברך שהחזיר לו נשמתו, ויכול למלאות היום הזה עם הרבה טוב אמיתי ונצחי, שיהיה לו לקרן נפלא לעולם הבא.

אבל העיקר מה שמונע את האדם מזכרון זאת הוא מדת הרע עין ומיתת הלב, היינו שעינו רע בעסקי חבירו והוא מקנא בו בכל עניונו, וזה גורם ששוכח מתכליתו הנצחי לעולם הבא ונופל תחת הטבע והזמן של עולם הזה, כי מיד שאדם משים עין לקנאות בחבירו ולהסתכל בו ברע, הרי עושה ישות ומציאות מעולם הזה ושוכח לגמרי את תכלית של עולם הבא, כי אם היה חושב מן התכלית שלו לעולם הבא לא היה מתבלבל עם עניני חבירו כלל, והיה משים כל עיונו לרכוש לעצמו תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים שיהיה לו לרווח נפלא לעולם הבא, ולכן התנאי הראשון להשיג זכרון בעלמא דאתי הוא, שיהיה לו מדת טוב עין תמיד, וישים כל עינו והסתכלותו לראות את הטוב והחיות אלקות שיש בכל דבר.

והנה אפילו מי שהוא טוב עין, צריך לשמור את עצמו מכח המדמה, וכמו שאנו רואים שאפילו מי שיש לו ראייה יפה, יכול לטעות על ידי שרואה מרחוק ונדמה לו להיפוך מן האמת, על כן צריך שמירה יתירה לזה, כי כח המדמה עובד חזק על האדם, ומכניס בו כל מיני דמיונות של הבל, ונדמה לו שמי שהולך ראשו כפוף, וזורק את ראשו אנה ואנה, הוא עניו גדול ועובד ה' באמת, ובאמת הכל חנופה בעלמא, והוא תכלית הישות והגאווה (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קצ"ז), כי המדמה מבלבל דעת האדם מאד, עד שרואה עליונים למטה ותחתונים למעלה, וכמו שאמר התנא לבנו, כשראה כך, בני, עולם ברור ראית (פסחים ג), כי מה שנדמה לבני אדם כפי כח המדמה, הוא על פי רוב בדיוק להיפוך מן האמת, ומי שחושבים לעניו אמיתי, הוא בעל גאווה, ומי שחושבים לבעל גאווה, הוא עניו אמיתי, וכמו שמובא בזוהר (חיי שרה קב"ב): מאן דאיהו רב איהו זעיר, ומאן דאיהו זעיר איהו רב, כי כח המדמה מבלבל דעת האדם מאד, עד שגם היצר הרע בעצמו נקרא בשם "כח המדמה" (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ה), כי המדמה מכניס כל מיני דמיונות של תאוה ועבירה באדם, עד שמסית אותו לעשות עבירה רחמנא ליצלן, ולכן צריכין לצאת מן המדמה שהוא כח הבהמיות שיש באדם, ולעלות אל השכל, כי בהמה שקוע מאד בכח המדמה, וכמו שרואים בחוש, שבהמה יושבת בשדה על מקום אחד, ומדמה לעצמה שעות על גבי שעות, וכן הוא בן אדם שאינו משים עינו ולכו על התכלית הנצחי, שהוא שקוע בכוח המדמה, ורואה לפני עינו עולם של דמיון, ולכן צריכין לשמור עצמו מאד מכח המדמה ולעלות אל השכל שיש בכל דבר.

והנה הכח המדמה בא בעיקר על ידי לשון הרע, כי המוציא דיבה הוא נופל לבהמיות, ועל כן מתגבר עליו כח המדמה שהוא כח הבהמיות, כי מוציא דיבה הוא כסיל (משלי י'), וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל מאהבת השם יתברך ונופל לאהבת בהמיות, כי המתיר עצמו לדבר רע על חבירו ולהרבות לשון הרע ורכילות ומחלוקת, הרי עוקר את עצמו מן הדעת האמת, ונופל לבהמיות עד שהמדמה מתגבר עלו כמו על בהמה ממש, כי מי שדעתו שלם ומשים את לבו ועיניו להסתכל על הטוב שיש בכל דבר, לא ידבר רע על אף בריה שבעולם, כי הרי אמרו חכמינו הקדושים (אבות ב') אל תדון את חבריך עד שתגיע למקומו, ומי הוא זה שיודע מה שעובר על חבירו והגיע למקומו, אבל מיד שאדם נופל מדעת האדם לבהמיות, הרי מתגבר עליו כח המדמה וכבר עלול לדמות לעצמו כל מיני דמיונות של שוא והבל, והוא מסתובב בעולם כמו בחלום, כי גם חלום בא מכח המדמה, שבשעת שינה נסתלק הדעת מן האדם ונכנס בעולם המדמה, ולכן דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין (סנהדרין ל'), כי חלומות של רוב בני אדם הם רק דמיונות בעלמא, שאדם מדמה ומהרהר לעצמו כל משך היום, ובשעת שינה שדעתו מסתלק לגמרי, הוא ממשיך לראות דמיונות אלו, לא כן הצדיקים הדביקים בו יתברך בדביקות אמיתי, וכל היום לבם ועינם מסתכלים על תכלית עולם הבא, וחושבים ממנו יתברך ומייחדים יחודים קדושים, אצלם גם בשעת שינה מתגלים דברים גבוהים וסודות התורה, והחלומות שלהם צודקים ואמיתיים, ולכן אשרי הזוכה לקשר מחשבתו בו יתברך, ולזכור תמיד בעלמא דאתי, כי אז יזכה למדת טוב עין, להסתכל על הטוב שיש בכל דבר, ויהיה נשמר מכח המדמה, והחלומות שלו יהיו חלומות קדושים וטהורים, עד שיכלל לגמרי בו יתברך, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב בפרשת השבוע (בראשית כ"ה) ויחלום והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, ויש להבין למה ראה יעקב בחלומו דייקא מראה כזה של סולם העומד מן הארץ עד השמים? ועל פי דברי רבינו"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי הנה חלומו של יעקב אבינו היתה בתכלית בירור המדמה, שראה חלומות קדושים כנים ואמיתיים, ולכן ראה בחלומו את ענין של זכרון בעלמא דאתי הנ"ל, איך שאדם נתון כאן בזה העולם עם רגליו על הארץ, בבחינת סולם מוצב ארצה, אבל ראשו מגיע השמימה, היינו שהראש והמחשבה שלו דבוק בשמים ממעל, בעלמא דאתי, ותמיד חושב רק ממנו יתברך, ולכן תיכף ומיד בהקיצו משנתו עשה כמנהג יראי ה', ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש

הוי"ה במקום הזה וגו', שהזכיר עצמו בעלמא דאתי, והסתכל על אלקותו יתברך שיש בכל דבר, ובוזה לימד אותנו לדורות איך כל אדם יש לו הכח להעלות מן הארץ עד השמים במחשבתו, כי כל אחד יכול לזכות לבירור המדמה, עד שתמיד יראה את הסולם הזה עומד לפני עיניו, שרגליו מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, והעיקר על ידי הסול"ם שגימטריא שלו הוא קו"ל (כמובא בתיקונים פ"ג. וגם כאן בבעל הטורים), כי על ידי הקול של האדם, כשנשמר מדיבורים רעים של לשון הרע ורכילות, הוא מקבל בירור המדמה עד שרואה האלקות שבכל דבר, וזכרון דעלמא דאתי תמיד לפני עיניו, והוא עולה ומתדבק בו יתברך מכל פרטי החיים שלו, והשם יתברך יזכינו לקדש את מוחינו עד שנהיו תמיד חבוקים ודבוקים בו יתברך, ונזכה להכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת ויצא ה'תשס"ד

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל במעשה מאבידת בת מלך מעשה א' דף י"ז עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל ממשיך לספר, בתוך כך ראה שבא עוד רוח אחד, וכעס עליו הממונה הנ"ל, מדוע נתאחרת לבא, הלא גזרתי שיבואו כל הרוחות, ולמה לא באת עמהם, השיב לו שנתעכבתי מחמת שהייתי צריך לשאת בת מלכה אל הר של זהב ומבצר של מרגליות, כי הנה הממונה על הרוחות הוא בחינת הממונה שבעולם העשיה, שמשם נמשכים כל עיקר המניעות והעיכובים שעוברים על האדם, כי השלשה אחים שממונים על החיות והעופות והרוחות, הם כנגד הממונים על עולם הבריאה והיצירה והעשיה, וכנגד כל עולם ועולם יש המניעות והקליפות הסובבים אותו (ליקושי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ה), ולכן בכל עולם ועולם רצו למנוע את השני למלך מלהגיע אל מבוקשו, ואמרו לו ששטות סיפרו לפניו, ובוודאי לא נמצא הר של זהב ומבצר של מרגליות, שזהו מקומו של הבת מלך, אבל בכל פעם נתהפכו לו המניעות למניעות, וכל אח לבסוף הודיע לו

על אח אחר, אולי יכול לעזור לו, ואכן האח השלישי לבסוף עזר לו על ידי הרוח שנתאחר לבוא, כי בעולם העשייה, ששם עיקר מדור הקליפות והמניעות, אם האדם נשאר חזק בכיסופיו ורצונותיו, ואינו מתייאש בשום פנים אופן, אזי סוף כל סוף זוכה להגיע אל מבוקשו.

ושמח מאד, כי השני למלך כבר שמע מה שרצה לשמוע, כי אף על פי שלא מצא עדיין את הבת מלך בפועל ממש, ולא ידע עדיין איך להוציאה, אבל מיד ששמע שיש מקום כזה "הר של זהב ומבצר של מרגליות", הרי שמע מה שרצה לשמוע, שלא היו כיסופיו ורצונותיו לבטלה, ובוודאי לבסוף יצליח למצוא מבוקשו.

ושאל הממונה את הרוח, מה יקר שם (היינו איזה דברים הם שם ביוקר ובחשיבות), ואמר לו, שכל הדברים הם שם ביוקר גדול, ואומרים בשם מוהרנ"ת ז"ל, שזה השאלה שכל אחד צריך לשאול את עצמו תמיד, מה יקר שם בעלמא דאתי, ולהשיב לעצמו, "שם הכל יקר", כי שם בעלמא דאתי יקר כל נקודה ונקודה שאדם זוכה לחטוף מיהדותו אפילו הדבר הכי קטן, כי מה שקטן וקל בעיני האדם, יקר וחשוב מאד בעיני ה' יתברך, ודייקא כפי המניעות והבלבולים שיש לכל אחד בזה העולם מצד גשמויותו וחומריות גופו, כך כל נקודה ונקודה חשוב ויקר מאד אצל ה' יתברך.

ואמר הממונה על הרוחות להשני למלכות, באשר שזה זמן גדול כל כך שאתה מבקשה, וכמה יגיעות שהיו לך, ואולי יהיה לך עתה מניעה מחמת ממונ, על כן אני נותן לך כלי כשתושיט ירך לתוכה תקבל משם מעות, הכלי הזה הוא מדת הבטחון, כי כשאדם מסתכל על הקדוש ברוך הוא בבטחון חזק, אזי בהסתכלותו עושה כלי, ובתוכה מקבל כל מה שצריך בעתו ובזמנו (ליקוטי מוהר"ן חלק סי' ע"ז), כי לפעמים השפע שמיועד לבא לאדם, מגיע אליו רק אחר הרבה זמן, וזה מחמת שלא עשה הכלי לקבל אותה בעתו ובזמנו, אבל כשיש לו בטחון חזק בו יתברך, זה עושה הכלי לקבל בתוכה השפע מיד, בבחינת (תהלים קמ"ה) עיני כל אליך ישברו, לשון בטחון, ואזי, ואתה נותן להם את אכלם בעתו, היינו מיד בעתו ובזמנו.

וגזר על הרוח הנ"ל שיוליך אותו לשם, ובא הרוח סערה ונשא אותו לשם, והביא אותו אל שער, והיו עומדים שם חיילות שלא הניחו לבנום אל העיר, והושיט ידו אל הכלי ולקח מעות ושחד אותם, ונכנס לתוך העיר, והיתה עיר נאה, והלך אל גביר ושכר לו מזונות, כי צריך לשהות שם, כי צריך לשום שכל

וחכמה להוציאה (ואיך שהוציאה לא סיפר) ובסוף הוציאה, כי רביז"ל לא סיפר בדיוק איך הוציאה השני המלך הבת מלך ממקומה השפל, אבל לבסוף הוציאה, כי זה סובב והולך על כל אחד ואחד מישראל שצריך למצוא את קדושת נשמתו, ולכן אי אפשר לספר בפרטיות איך מוציאים אותה, כי לכל אחד ואחד יש הנסיונות והמניעות שלו למצוא את קדושת נשמתו, אבל לבסוף אם אינו מניח את הרצונות ואת הכיסופים, הוא זוכה למצוא אותה ולהתדבק בה, והשם יתברך יזכינו למצוא את קדושת נשמתינו, ולעלות ולהתדבק בו יתברך באמת ובתמים כל ימי חיינו אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת ויצא ה'תשס"ד

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעווין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ס' המדבר ממסירה ומתפיסה.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על תמצית דברי רביז"ל בתורה זו), חכמינו הקדושים מספרים, כשהיה רבי עקיבא בתפיסה אמר לו רבי שמעון בר יוחאי, רבי, למדני תורה, ואם לאו אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות, והדברים תמוהים מאד מאד שרבי שמעון יאמר כדברים האלה לרבו רבי עקיבא שימסרו למלכות, וגם כי מסתמא כשרבי עקיבא רבו לא רצה ללמדו, בוודאי כיוון לטובה, וגם הלא כבר היה תפוס בתפיסה, ומה ימסרוהו עוד, אך דע כי גם על ידי מי שאומר תורה ברבים ושומעים תלמידים שאינם הגונים, זה כמו שמכנים דברי תורה בתפיסה, ועל כן עונשו תפיסה, ועל כן סבר רבי שמעון בר יוחאי, שעל ידי זה נתפס רבי עקיבא בתפיסה, כי על ידי תפיסה יתקן, ועל כן אמר רבי שמעון לרבי עקיבא שילמדו תורה, ועל ידי זה שילמד עתה עם רבי שמעון, על ידי זה יתקן פגם שלמדו תורה לתלמידים שאינם מהוגנים, ואם לא, אני אומר דייקא, היינו שרבי שמעון יאמר תורה ליוחאי אבאף היינו בכח החסדים שיש לו מצד אבותיו ועל ידי זה יכניס רבי עקיבא בתוך גדלות, שגם הוא יאמר

תורה עכשיו לרבי שמעון, ועל ידי זה יתקן פגם הנ"ל שלמד תורה לתלמידים שאינם הגונים וכו', עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו סוד נפלא במאמר הנ"ל של רבי שמעון בר יוחאי, איך שלפעמים על ידי שאדם לומד תורה עם תלמידים שאינם מהוגנים העונש שלו הוא תפיסה, כי בשעה שאדם לומד דברי תורה, הרי הוא מכניס תורה בתוך רהיטי המוחין של התלמיד, ואז נחשב כאילו הקדוש ברוך הוא נתפס בתוך שכלו, וכמו שכתוב (שיר השירים ז) מלך אסור ברהמים, ואיתא בתיקונים (סוף תיקון ו') ברהיטי מוחין, וכשדברי תורה הם בתוך איש הגון באמת, אזי הקדוש ברוך הוא שמח בתפיסה זאת, אבל אם דברי תורה נכנסים בתוך מוח של אדם שאינו הגון, אזי זה נחשב כמו תפיסה ממש כביכול, ולכן כשאדם מלמד תורה לאחרים צריך לזהר שלא יגיע דברי תורה לתלמידים שאינם מהוגנים, והנה רבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ולומד עמהם תורה, והקים כ"ד אלף תלמידים, היה קשה מאד לזהר שלא יגיע תורה לתלמיד שאינו הגון, ולכן חשב רבי שמעון שעל זה בא לו עונש תפיסה, וכמו שמצינו שהיה כמה וכמה צדיקים גדולים שנענשו בעונש תפיסה רחמנא ליצלן על ידי אינשי דלא מעלי, ורצה רבי שמעון בר יוחאי שיתקן פגם זה על ידי שילמד עמו תורה, ובזה יתקן פגם שהגיע דברי תורה לתלמידים שאינם מהוגנים, וזה היה כוונתו של רבי שמעון במה שאמר "ומסרך למלכות", היינו שעל ידי דברי תורה שנדבר בינינו, אכניס את רבי עקיבא לתוך מדת המלכות, היינו לגדלות, ובעל כרחו יגלה דברי תורה ויתקן פגם הנ"ל.

והנה זה ידוע שענין מסירה למלכות בפשוטו הוא פגם איום ונורא מאד, עד שחכמינו הקדושים התירו להעביר מסור מן העולם, עד שמובא בשולחן ערוך (חושן משפט סי' שפ"ח) שאפילו בזמן הזה שאין לנו בית דין, מותר להרוג את המסור, ואפילו אם עדיין לא מסר, רק אמר אלך ואמסור, כבר הותר להרוג אותו, כי הוא רוצח ממש, ואלו הרשעים שרדפו הצדיקים במשך כל הדורות, וגרמו לצדיקים חפים מפשע שישבו בתפיסה רחמנא ליצלן, קיבלו עונש נורא מאד ולא ויתרו להם כלל, כגון הרשע שהכניס את הבעל התניא זי"ע לתפיסה, שנתוודע אחר כך שהיה שיכור ונואף רחמנא ליצלן, וגרם שהבעל התניא זי"ע ישב בתפיסה נ"ג יום, וכן היה אצל מוהרנ"ת ז"ל, שהושיבו אותו "גדולים" בתפיסה, ואחר כך סבלו מזה מה שסבלו כידוע ומפורסם כל הסיפורים האלו, והוא פלא איך יעלה על דעת יהודי למסור את יהודי שני למלכות, הלא אם אינו אוהז כמוהו באיזה ענין לא מגיע לו

תפיסה, ובמשך הדורות היו כל מיני מחלוקת בין הצדיקים, אבל שיתירו דם של חבירו למסור אותו לתפיסה, הלא זה רציחה ממש, ומקבלים על זה עונש חמור מאד רחמנא ליצלן, ולכן אשרי מי שנוהר מאד אף פעם לא לרדוף שום בר ישראל, ואינו ניסת אחר הבעל דבר שמתלבש עצמו במצוות כאילו מצוה לרדוף אותו, וכמבואר בדברי מוהרנ"ת ז"ל (ליקוטי הלכות יין נסך והלכות רבית) שזה אחד ממצוות היצר הרע, שאומר שמצוה לרדוף יהודי שני, כי כשאדם נוהר מאד בכבוד נשמות ישראל, וממליץ טוב בעדם תמיד, אזי זוכה לראות בגילוי שכינה, והשם יתברך מציל אותו מכל רע, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה מצינו בפרשת השבוע (בראשית ל"א) ויוגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב, היינו שמוסר אמר ללבן שברח יעקב, ומי היה המוסר הזה? מובא בבעל הטורים שזה היה עמלק, וכמו שכתוב ביציאת מצרים (שמות י"ד) ויוגד למלך מצרים כי ברח העם, כ"י בר"ח בגימטריא עמל"ק, עיין שם, והוא פלא שדייקא עמלק היה המוסר בין על יעקב ללבן, ובין על ישראל לפרעה, הרי כל מי שמתלבש בו ענין של מסירה על חבירו, יש בו ניצוץ של עמלק, וצריכין למחות אותו כמו שמצוה למחות את עמלק, כי אי אפשר למי שיש בו שורש חזק של יהודי, שילך וימסור את חבירו ויכניס אותו בתפיסה, והשם יתברך ישמור אותנו מידיהם של רשעים, ונזכה להיות תמיד מקורבים אל צדיקים אמיתיים, עדי נזכה לחזור בתשובה שלמה לפניו יתברך, ולהכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

